

DOI 10.36074/logos-24.11.2023.62

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Отравенко О. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії та методики фізичного виховання
*Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка», м. Полтава*

Карпенко М. І.

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та методики фізичного виховання
*Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка», м. Полтава*

УКРАЇНА

Анотація. У статті особлива увага приділяється розгляду теоретичних основ якісної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти з використанням дистанційної та змішаної форм навчання, що стало надто актуальним під час воєнного стану, виявити їхні переваги та недоліки. Змішана та дистанційна форми навчання для більшості здобувачів вищої освіти позитивно сприймаються щодо засвоєння освітніх компонентів професійного циклу спеціальності 014 «Середня освіта (Фізична культура)», особливо для підвищення рівня самоосвіти та мобільності студентів в умовах вимушеного карантину або воєнного стану.

Вступ (актуальність теми дослідження). У Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні однією із основних умов успішної реалізації державної політики у сфері розвитку інформаційного суспільства є забезпечення навчання, виховання, професійної підготовки майбутніх фахівців для роботи в інформаційному суспільстві [1].

Згідно Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні (2000) оновлена роль викладача у дистанційній освіті як наставника-консультанта, який координує пізнавальний процес, удосконалює ті курси, які він викладає, підвищує творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень та інновацій [2].

У Положенні про дистанційне навчання зазначено, що педагогічні, науково-педагогічні працівники та методисти закладів освіти, у яких організована дистанційна форма навчання, своєчасно підвищують свою кваліфікацію щодо організації та володіння технологіями дистанційного навчання [3].

Законодавчою базою з питань дистанційної освіти в Україні є: Закон України «Про вищу освіту (2014), Концепція забезпечення якості вищої освіти в Україні (2014), Положення про дистанційне навчання (наказ МОН №466 від 25.04.2013 р.), Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 рр.» та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури розглядають у

своїх працях О. Ажиппо, (2013), Н. Степанченко, (2017), О. Отравенко, (2020) та ін. Окремі питання дистанційного навчання розкрили у своїх працях такі науковці, як: А. Кузьмінський та ін. (2022); О. Лучанінова, (2022); В. Кухаренко (2008); О. Отравенко та ін. (2018-2022); О. Самойленко (2011); Л. Ткаченко, О. Хмельницька (2021); Н. Яремчук, О. Лавро, О (2021) та ін. [4-9; 12, 13, 14, 17]. Утім, незважаючи на велику кількість наукових праць з даної проблеми на сьогодні ще немає єдиної точки зору щодо дистанційного навчання у закладах освіти.

Метою статті є розгляд теоретичних основ підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти в умовах дистанційного та змішаного навчання, що стало надто актуальним під час воєнного стану, виявити переваги та недоліки, що супроводжують процес організації дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із головних завдань вищої освіти є якісна підготовка висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, створення умов для всебічного розвитку особистості, надання можливостей до професійної самореалізації упродовж життя [7].

Ми підтримуємо думку Н. Степанченко, що у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури необхідно використовувати системний підхід для успішного виявлення усіх особливостей фахівців із фізичного виховання та спорту із застосуванням інформаційних технологій: структурні елементи (змісту педагогічної системи), зв'язки усередині системи (цілі), зовнішні зв'язки (взаємодія системи з системою освіти України, із системою фізичного виховання України) [8].

Для підвищення якості професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури, як зазначив О. Ажиппо, необхідно активувати увагу викладачів, фахівців у галузі фізичного виховання й спорту на інтенсивні пошуки нового змісту, ефективних форм і методів підготовки вчительських кадрів з фізичної культури, діяльність яких плідно впливає на забезпечення фізичного й духовного здоров'я підростаючого покоління» [9].

Професійну підготовку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах модернізації змісту освіти (О. Отравенко, 2018), ми розглядаємо як складну багатогранну систему, яка спрямована на здобуття та розвиток достатнього для продуктивної креативної професійної діяльності рівня компетентності у процесі навчання у закладах вищої освіти і практичній діяльності з урахуванням сучасних вимог ринку праці [10]. За О. Отравенко (2019), якість підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладі вищої освіти – це системно-цілісна єдність її процесуально-результативних характеристик, яка характеризується професійно-особистісним становленням конкурентоспроможних і здатних до розуміння ціннісно-сміслового контексту майбутніх спеціалістів. навчальну діяльність, підвищувати творчий потенціал, знаходити нестандартне вирішення професійно-навчальних завдань, а також здатний до професійного самовизначення та самореалізації [11].

Нам імпанує думка Л. Ткаченко, О. Хмельницької, що «упровадження дистанційних технологій навчання в освітній процес спрямоване на глибоке розуміння навчального матеріалу та формування комунікативних (безпосереднє спілкування за допомогою засобів мережі Інтернет), інформаційних (пошук інформації з різних джерел та можливість її критичного осмислення), самоосвітніх (уміння навчатись самостійно) компетентностей. Дистанційне навчання сприяє формуванню таких особистісних якостей як активність,

самостійність, креативність, творчість, відповідальність, цілеспрямованість тощо. Тому здобувач освіти має вчитися працювати у команді дистанційно, оволодівати skill soft (гнучкими навичками), підвищувати власну інформаційно-цифрову компетентність, вміти виокремити та опрацювати необхідний зміст навчальної дисципліни та ін.» [12]. Далі розглянемо визначення поняття «дистанційна освіта», «дистанційне навчання» за різними авторами у таблиці 1.

Таблиця 1

Визначення поняття «дистанційна освіта», «дистанційне навчання» за різними авторами

Автор, рік	Визначення поняття «дистанційна освіта»
В. Кухаренко, 2008	дистанційна освіта – різновид освітньої системи, у якій переважно використовуються дистанційні технології навчання. Це одна з форм отримання освіти, за якою опанування тим чи іншим рівнем знань за тією або іншою спеціальністю здійснюється у процесі дистанційного навчання [13].
О. Самойленко, 2011	дистанційна освіта – універсальна форма навчання, що базується на використанні традиційних і нових інформаційних технологій навчання, а також на технічних засобах, що створюють для здобувача вищої освіти умови вільного вибору освітніх дисциплін та діалогового обміну з викладачем; при цьому процес навчання не залежить від місця знаходження всіх учасників процесу» [14].
Н. Глуховська, 2016	дистанційне навчання орієнтоване на впровадження в навчальний процес таких моделей навчання, які передбачають проведення конференцій, проектні роботи, тренінги та інші види діяльності з комп'ютерними та нетрадиційними цифровими технологіями [15]
В. Ягупов, Л. Петренко, С. Кравець, 2019	Дистанційна освіта – це такий педагогічний процес, особливістю якого є опосередкована взаємодія тих, хто надає освітні послуги, з користувачами цих послуг – суб'єктами навчальної діяльності – в створеному навчальним закладом інформаційно-освітньому середовищі, з метою досягнення та підтвердження тими, хто вчиться, відповідного цензу освіченості, яка в майбутньому стане основою їх професійної діяльності [16].
Н. Яремчук, О. Лавро,	Дистанційне навчання є не лише викликом сьогодення, але і основою для значного оновлення форм, методів та принципів вищої освіти. Саме дистанційна організація навчання впливає на характер взаємодії між методами навчання, джерелами інформації та освітніми структурами, і звісно ж на зміни взаємодії між освітніми суб'єктами, час навчання, хід і місце розташування [17].

Існують два процеси взаємодії учасників дистанційного навчання: синхронний (дистанційний контакт з викладачем, у режимі реального часу) та асинхронний (неконтактний режим взаємодії з викладачем) режимі.

Форми проведення занять у дистанційному режимі зазначені у таблиці 2.

Таблиця 2

Форми проведення занять у дистанційному режимі

Форми проведення	Зміст занять
Лекції: відео конференцзв'язок	перегляд виступу викладача в реальному часі;
Самостійне вивчення навчальних матеріалів у різних видах	Електронні навчальні посібники, паперові підручники, аудіозапис, відеозапис з наступним їх обговоренням у online або offline режимах.
Семінари організовані:	у режимі відкладеного часу (offline) (обмін текстовими повідомленнями);
	у реальному часі (online) (обмін повідомленнями (чат), аудіоконференції,
Практичні заняття передбачають:	самостійне виконання практичних завдань;
	віддалене підключення до віртуальних лабораторій;
	роботу з комп'ютерною моделлю лабораторної установки. Форми активного навчання можуть бути в методичному аспекті реалізовані у таких варіантах: online-ігри; аналіз ситуації (кейс-технології); груповий проєкт.
Використання технологій зберігання та обробки освітніх ресурсів	засоби системи підтримки дистанційного навчання та хмарних сервісів – Google Docs, YouTube, DropBox, Яндекс диску та ін.

Отже, дистанційне навчання сприяє задоволенню індивідуальних освітніх потреб здобувачів вищої освіти, реалізації їх творчого інтелектуального та особистісного потенціалів [13; 16].

Основні переваги та недоліки дистанційного навчання наведені у таблиці 3.

Таблиця 3

Основні переваги та недоліки дистанційного навчання

Основні переваги	Недоліки
навчання у зручний час, в спокійній обстановці, у власному темпі; мобільність (навіть є можливість відвідувати пари між тренуваннями, на зборах та якщо знаходишся в іншій країні);	здобувачі вищої освіти та викладачі мають недостатній рівень сформованих навичок цифрової роботи;
здобувачі вищої освіти мають можливість використовувати навчальні матеріали та електронні платформи; брати участь у навчальних курсах на різних рівнях освіти; отримувати можливість навчатися без відриву від роботи тощо;	слабка теоретична та методична підготовка викладачів щодо роботи у дистанційному форматі та переносити свої навчальні курси в онлайн;
зниження, матеріальних витрат на організацію й здійснення процесу навчання; не потрібно витрачати багато часу на дорогу до університету;	у плануванні навчальних програм відсутній баланс між практикою та теорією;
оновлення ролі викладача у якості наставника-консультанта	відсутність спілкування у реальному часі та місці.

У нє вчєлєнє-нє аєкєвємє їн єтїтєтє фїзїчнєгє вїєвєннє є єпєртє єєржє вчєлєнє «Лєгєнє єкїє нє єїєнєлєнїє єнївєрєєтє їмєнє Тєрєсє єєвчєнєкє» вїєклєдєчє мє кєфєдрї тєорїї тє мєтєдїкї фїзїчнєгє вїєвєннє рєзрєблєнє дїєнє єнєїєнїє кєрєє з фєхєвїєх дїє єнєїєлїн. Мєтєдїчнє єбєзпєчєннє нє вчєлєнєгє рє єєнєєє рєдбєчєє, рєржє їз тєрєдїєїнї мє фєрмє м, впрєвєджєннє нє вїєх тєхнєлєгїє нє вчєннє, єїрєкє вїєкєрїєєннє рєєурєєє лєкєлєнєї мєрєжї кєфєдрї тє рєпєзїтєрїє єнївєрєєтєтє, вїєкєрїєєннє мєрєжї їнтернєт є єчєєнїєх мєлєтїмєдїєїнїєх рєржє мнїєх єєєєєєє (Skype, єєїєлєнїє мєрєжї, єлєкєтєрнє нє єтє, єїєт дїєнє єнєїєнєгє нє вчєннє Moodle «Євїєтнїє рєрєлєт ЛНУ», єєїєлєнїє мєрєжї: Viber, Facebook, YouTube, Instagram, Telegram.

Вїєєнєвкї. У рїдвїєчєннє єкєєтї рїдгєтєвкї мєївчєтнїєх учїтєлїєв фїзїчнєї кєлєкєрє нє бєвєчєє рє єїрєєннє єнлєїн-лєкєїї, гєєтєвї лєкєїї їз єржєєннє м рєвїднїєх фєхїєвєє, мєлєтїмєдїєїнїє рєзєнєтєїї, їнтерєкєтївнїє єнє єтєтє, кєїє-тєхнєлєгїї, мєтєд рєрєкєтїє, мєїєєтєр-клєєє, єнлєїн-тєрєнїнє, учєєтє у Мїєнєрєднїєх нє аєкєвє-рєкєтїчнїєх кєнєрєрєнєїєх, дїлєвї їгрї, єнлєїн-вєбїнєрї. Єтжє, ємїєєнє тє дїєнє єнєїєнє фєрмї нє вчєннє дєлє бїлєєєтї єдє бєвчєєвїє вїєєїє євїєтї рєзїєтївнє єрїєрє мєчєєє єєдє єєєєєннє євїєтнїєх кєпєнєнєтїє в рєфєєєїєнєгє єїєклїє єпєєїєлєнєїє 014 «Єрєднє євїєтє (Фїзїчнє кєлєкєрє)», єєєблїєвє дєлє рїдвїєчєннє рїєвнє є мєєєєвїєтї єтєдєнєтїє в ємєвєх вїємєєнєгє кєрєнєтїнє тє вєєннєгє єнєнє. У рєрєєкєтїєвї дїєнє єнєїєнєгє євїєтє єрєдїєтє нє вчєннє єїєкєєвїє, їз єржєєлєчєєчїє рїєєнє вчєннє, у фєрмєвєннє єкєгє єдє бєвчєє вїєєїє євїєтї єє м бєрє учєєтє.

Єпїєєк вїєкєрїєєнїєх дєрєрєл:

- [1] Рєрє єхвєлєннє Єтєрєгїї рєзїєкєтїє їнфєрмєєїєнєгє єєєпїєлєєтє в Єкєрїєнї. Рєзрєржєдєннє Кєбїнєтє Мїнїєтєрїєв Єкєрїєнї вїд 15.05.2013 р. № 386-р. Рєжїє дєєтєпє: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80>.
- [2] Кєнєєпєїє рєзїєкєтїє дїєнє єнєїєнєгє євїєтїє в Єкєрїєнї. Рєєнєєнє вє ЄМЄН Єкєрїєнї 20.12.2000 р. [Єлєкєтєрнїєнїє рєєурєє]. Рєжїє дєєтєпє: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>.
- [3] Рєрє єтєрєвдєжєннє Рєлєжєннє рєрє дїєнє єнєїєнєгє нє вчєннє. Нєкєз Мїнїєтєрєєтє євїєтїє є нє аєкє вїд 25.04.2013 № 466. Рєжїє дєєтєпє: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
- [4] Otravenko, O. V. (2020). Formation of digital competence of future physical education teachers in innovative environment. *Пєдєгєгїєкє фєрмєвєннє тєрєчєї єєєєєєєтїє у вїєєїє є єржєлєнє євїєтнїєї єкєлєкє*, № 70, Т. 3. 180-184. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.70-3.33>. Рєжїє дєєтєпє: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/70/part_3/35.pdf.
- [5] Кузьмїнє єкїє, А., Кєчєїє, Є., Бїдє, Є., Єїчєк, А., Єїрєтїє, ї. & Кєчєїє, Т. (2022). Дїєнє єнєїєнєгє нє вчєннє в рїдгєтєвєїє фєхїєвєє в єкєлєдєх вїєєїє євїєтїє. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, (60), 50–57. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-60-50-57>.
- [6] Лєчєнєїєнє, Є. Р. (2022). Дїєнє єнєїєнєгє нє вчєннє єк євїєтєвїє євїєтнїє тєрєнє: рєєлїїє тє рєрєєкєтїєвїє дєлє євїє євїє Єкєрїєнї. *їмїєж єчєєнєгє рєдєгєгє*, (1(202)), 5–10. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-1\(202\)-5-10](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-1(202)-5-10).
- [7] Olena Otravenko, Olena Shkola, Valeriy Zhamardiy, Olena Sokolenko, Olena Pavliuk & Oleksandr Hadiuchko (2022). Analysis Of The Current State Of Training Of Future Specialists In Physical Culture And Sports In The Conditions Of Distance Learning. *Journal of Positive School Psychology*. <https://journalppw.com>. Vol. 6, No. 8, 6018-6031. ISSN 2717-7564. Рєжїє дєєтєпє: <https://www.journalppw.com/index.php/jpsp/article/view/10876>.
- [8] Єтєпєнєчєнєкє Н. ї. (2017). Єїєєтє мє рєфєєєїєнїє рїдгєтєвкї мєївчєтнїєх учїтєлїєв фїзїчнєгє вїєєвєннє у вїєєїєх нє вчєлєннїєх єкєлєдєх. Дїє... нє єдє бєтєтє нє аєкє. єтєпєнє дєкєтєрє рєд. нє аєкє єрє єпєєїєлєнєїє: 13.00.04. Вїннїєє. 629 є.
- [9] Ажїпєпє Є. Є. (2013). Тєорєтїєкє-мєтєдїєчнїє єєєєдїє рїдгєтєвкї мєївчєтнїєх учїтєлїєв фїзїчнєї кєлєкєрє дє рєфєєєїєнїє дїєлєчєнєїє у єржєлєнє євїєтнїєх нє вчєлєннїєх єкєлєдєх: євїєрєф. дїє. ... д-рє рєд. нє аєкє: єпєє. 13.00.04. Єркїєв. нє єд. рєд. у-н їм. Г. Є. Єкєвєрєдїє. Єркїєв, 39 є.

- [10] Отравенко О. В. (2018). Вплив сучасних інформаційних технологій на якість професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту*: зб. наук. праць [Електронний ресурс]. Харків: ХДАФК, Вип. 2. С.70-73. Режим доступу: <http://ujdvc.com.ua/index.php/wissn009/article/view/132522>.
- [11] Отравенко О. В. (2019). Інноваційні методи навчання як основа якісної професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури. *Open educational e-environment of modern University, special edition*. С. 222–230. DOI: <http://doi.org/10.28925/2414-0325.2019s21>. Режим доступу: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/241>.
- [12] Ткаченко Л. В. & Хмельницька О. С. (2021). Особливості впровадження дистанційного навчання в освітній процес закладу вищої освіти. ISSN 1992-5786. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. №75, Т. 3. С. 91-96. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.75-3.18>.
- [13] Кухаренко В. М. Дистанційне навчання для керівників. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.slideshare.net/kvntkf/ss-65987130>.
- [14] Самойленко О. М. (2011). Поняття дистанційної освіти та дискусії навколо неї. Збірник наукових праць. Херсон: «Міськдрук», 61.
- [15] Глуховська Н. А. (2016). Проблеми і перспективи дистанційного навчання в системі підготовки майбутніх фахівців в умовах євроінтеграції. *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти*. №2. С. 67-71. Режим доступу: <https://journals.uran.ua/apppfo/article/view/83847>.
- [16] Дистанційне навчання в системі професійно-технічної освіти: монографія / авт. кол. В. В. Ягупов, Л. М. Петренко, С. Г. Кравець та ін. / За наук. ред. В. В. Ягупова. Житомир: «Полісся», 2019. 234 с.
- [17] Яремчук, Н., & Лавро, О. (2021). Дистанційне навчання у ЗВО: можливості та перспективи. *Молодий вчений*, 8 (96), 79-81. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-8-96-17>.
-